

Un segle de cultura fulgurant (1912-2012). [i IV: 1979-2012]

Joan Surroca i Sens

Aquest és el darrer article sobre la cultura a Torroella
en els darrers 100 anys d'una sèrie de quatre
(vegeu els anteriors en els llibres de la Festa Major de l'any 2012 [I: 1912-1939];
2013 [II: 1939-1979] i 2014: [III: 1979-2012].

Per raons d'espai, el període 1979-2012 l'hem publicat en dos anys:
infraestructures culturals, patrimoni i arts plàstiques, l'any passat
i, la resta, és el que ara presentem.

Música

La música, que sempre ha tingut un paper rellevant a Torroella, és en el període d'estudi d'aquest article quan ha esdevingut l'activitat cultural que ha donat un prestigi internacional a la vila. El Casal del Montgrí va ser el viver on van néixer els primers concerts organitzats a Torroella de manera sistemàtica. Aquests concerts inicials van ser fonamentals per educar les oïdes d'un auditori fins aleshores poc familiaritzat amb la música clàssica. Aquest públic, cada vegada més exigent i més nombrós, ha esdevingut un dels més educats i respectuosos, segons l'opinió dels mateixos intèrprets que ens visiten. La música clàssica a Torroella ha fet un llarg camí ple de dificultats, sobretot per la manca d'un espai adequat per celebrar concerts.

S'han ideat tot tipus de solucions per atenuar les deficiències, com la instal·lació de pantalles acústiques a l'església de Sant Genís i a la plaça, dos dels escenaris habituals. Però ha estat la tossuderia d'alguns que ha aconseguit que la vila compti amb un dels millors auditoris del país.

Durant el curs 1979-1980 es van escoltar dotze concerts, alguns de primera divisió, com el de l'Orquestra de Cambra Stuttgarter Divertimento o l'Orquestra de Cambra Franz Litz de Budapest. També, amb motiu de la celebració del 75è aniversari de l'arribada a Torroella dels Germans Gabrielistes, es va organitzar una actuació de l'Orfeó Català. L'any 1981 es va constituir l'associació local de Joventuts Musicals per estructurar millor la creixent presència musical a Torroella. El seu president, durant 35 anys, va ser en Josep Lloret, que ha dedicat la seva capacitat de gestió per situar el nom de la vila al món. El primer concert organitzat per Joventuts Musicals va ser el mes de març de 1981 i va anar a càrrec de l'Orquestra de Cambra de Joventuts Musicals de Sabadell, dirigida per Francesc Llongueras. El concert inaugural del I Festival va tenir lloc el 23 de juliol i va comptar amb l'organista Miguel del Barco i el trompa Miguel Ángel Colmenero. Va tornar la Franz Litz, que va esdevenir una de les formacions assídues al Festival.

Els dos primers festivals van limitar-se a cinc concerts cadascun. Del mes de gener a l'abril de 1982 es va oferir el primer curs d'iniciació a la música i el mes de maig el primer pòdium d'intèrprets locals. El 1983 Joventuts Musical va començar un cicle de concerts per Setmana Santa, programació que es va truncar fins a un nou cicle l'any 2014. El III Festival d'Estiu va fer un gran salt endavant amb la presència del violoncel·lista Radu Aldulescu. Aquest destacat músic, professor de Lluís Claret, va elegir Torroella com a lloc de descans i, sens dubte, ha estat un dels atzars favorables que va tenir el Festival per agafar el vol elevat. Aldulescu va ajudar a connectar amb solistes prestigiosos d'arreu del món i ell mateix va participar en diverses edicions del Festival. L'any 2002 se li va retre un just homenatge amb motiu del seu 80è aniversari. Va morir l'any 2006 i va ser a l'església de Sant Genís on va tenir lloc un emotiu funeral amb ritus catòlic i ortodox. Les seves despulles reposen en el cementiri de Torroella.

El IV Festival el va inaugurar l'Escolania de Montserrat, amb una conferència del pare Daniel Codina sobre els monjos torroellencs del segle XVIII Anselm Viola i Benet Julià i un concert d'orgue del pare Gregori Estrada. Aquell estiu es van programar 15 concerts, amb solistes com Jean-Pierre Rampal (flauta), Radu Aldulescu (violoncel), Victòria dels Àngels (soprano) i Gonçal Comellas (violí). A més, es va organitzar el I Curs Internacional d'Interpretació Musical amb un professorat d'excel·lència: Maria Curcio (piano), Gonçal Comellas (violí), Radu Aldulescu (violoncel) i Bernard Czulowski (guitarra). Van assistir-

hi 95 alumnes de 10 països d'Europa, Àsia i Amèrica. Posteriorment, l'Acadèmia Menuhin, de Gstaad, la Royal College of Music de Londres, la Joven Orquesta Nacional de España i la Jove Orquestra Nacional de Catalunya han col·laborat en cicles formatius a la nostra vila. Els cursos de música tradicional de la FESTCAT, celebrats en el marc del Festival, han aportat la presència de nombrosos alumnes. La voluntat de la funció pedagògica de Joventuts Musicals va quedar palesa quan, des de 1998, s'ha fet càrrec de la gestió de l'Escola Municipal de Música.

En el curs 1983-1984 van augmentar els concerts durant l'any, en destaquem els tres a càrrec de Salvador Dabau. El primer de juny de 1984 es va homenatjar els violinistes torroellencs Ricard Parés i Agustí Monguilot en el marc d'un concert. El curs 1984-1985 es comptabilitzen uns 15 concerts al llarg de l'any. En el V Festival de 1985 es va homenatjar el compositor Xavier Montsalvatge. Destaquem un recital de música popular de la Mediterrània, amb interpretacions de Maria del Mar Bonet, un cicle de conferències i el I Festival de Joves Intèrprets. El concert inaugural va anar a càrrec de Narciso Yepes (guitarra) i Nicanor Zabaleta (arpa) i la Camerata Lysy. Va actuar el contrabaixista Franco Petracchi, junt amb altres solistes dels anys anteriors. Van seguir els cursos amb la inscripció de 120 alumnes i una àmplia plantilla de professorat. A l'estiu de 1985 Torroella és la seu de l'Assemblea anual de JJMM de l'Estat espanyol. Durant l'hivern s'organitzen 10 concerts i un curs d'introducció a la cultura musical.

L'any 1986 té lloc el VI Festival durant el qual es programen 15 concerts (Lysy, Rampal, etc.), el III Curs Internacional d'Interpretació Musical amb 136 estudiants matriculats i la I Trobada Internacional de Música de Cambra amb la Camerata Lysy. A l'hivern del 1985-1986 es programen 9 concerts. El 15 novembre de 1986 Baldomer Barberà ofereix un concert de flauta travessera. Barberà havia exercit de director del Banc Central a Torroella durant uns anys i va deixar una gran petja a Torroella, particularment en haver dirigit l'Orquestra de Cambra Infantil després d'haver marxat a Girona el mestre Salvador Dabau.

En el VII Festival, de l'any 1987, s'organitzen un total 15 de concerts, més uns altres 7 interpretats pels alumnes del Campus. Un dels esdeveniments musicals més celebrats de la història de Joventuts Musicals ha estat l'actuació del violinista Jehudi Menuhin el dia 5 de juny de 1988 en el marc del VIII Festival. La programació d'aquell any va sumar 21 concerts, a més dels 6 que es van organitzar durant l'any. Va ser en aquest moment quan, amb la volada que agafava el Festival, va sorgir la idea que Torroella necessitava un auditori. El 1989, en el marc del IX Festival, destaquem la presència de Pinchas Zukerman i la interpretació d'una obra de l'envergadura i

emblemàtica com és la Novena de Beethoven. Remarquem un esdeveniment important: el concert inaugural del X Festival que va oferir Joaquín Achúcarro, pianista que ha estat un assidu a Torroella. El Festival ha encarregat peces musicals, una cinquantena, que s'han estrenat en el marc del Festival. Destaquem l'obra de Xavier Benguerel, l'any 1990, amb la *Missa de rèquiem a la memòria de Salvador Espriu*, amb la participació de 80 cantants, 90 músics i 5 solistes, un d'ells Lluís Llach. L'any 1991 va actuar Jaume Aragall al Festival per primera vegada; es va iniciar el Festival de Jazz i es va escenificar una òpera *Apollo et Hyacinthus*, de Mozart. Posteriorment s'han escoltat òperes de Purcell, Rossini, Sor, Morera i Monteverdi, etc., sempre en versió concert.

El XII Festival experimenta un salt formidable fins a arribar a la programació de 34 concerts. Durant l'any es programen 11 concerts, més 4 de jazz i 7 concerts organitzats per altres entitats. L'any 1993 el Festival de Torroella és admès a l'Associació Europea de Festivals Internacionals. En el marc del XIII Festival de 1993 hi ha la novetat del I Curs de Cant Jaume Aragall, activitat que perduraria al llarg d'alguns anys. A més d'Aragall s'han sentit grans veus operístiques: Victòria dels Àngels, Renatta Scotto, Katia Ricciarelli, Barbara Hendricks, Thomas Quasthoff, etc. També, el 1993 va haver-hi la projecció de la pel·lícula *Els quatre genets de l'Apocalipsi*, mentre l'OBC, dirigida per Carl Davis, posava la música. Ha estat habitual la programació de sessions de cinema antic i música en viu El Festival de 1994 va arribar a programar 42 concerts, un d'ells a càrrec de la Capella Reial de Catalunya, per primera vegada present al Festival. L'augment de l'alumnat del Curs d'Interpretació Musical va anar creixent, així l'any 1995 un total de 167 alumnes es van matricular a 9 cursos.

Joventuts Musicals va estructurar les seves programacions al llarg de l'any dins la Xarxa de Clàssica a Catalunya. En el Festival de 1996 va actuar la Simfonia Varsòvia, una formació que ha repetit la seva presència a Torroella. L'any 1997, en el marc del XVII Festival, el Festival va arribar a un esclat d'activitats: música orquestral, de cambra, ètnica, jazz, cicle de música del segle XX, cicle de joves intèrprets, els Cursos Internacionals d'Interpretació Musical i el Concurs Internacional de Cant Jaume Aragall. El gener de 1998 Joventuts Musicals va organitzar un homenatge al monjo montserratí Anselm Viola, fill de Torroella. Es va programar una conferència, concert de clavicèmbal, concert de l'Escolania de Montserrat, concert del Cor Anselm Viola i l'Ensemble de Vent Empordà. A l'estiu, en el marc del Festival va actuar, entre altres, la cèlebre violoncel·lista Natalia Gutmann.

Durant uns anys, a partir de 1999, es va organitzar el Mercat i Músiques del Món, amb estands que oferien cuinats de procedències llunyanes al passeig de l'Església. Els concerts, d'intèrprets de països i cultures més enllà de

l'occidental van tenir una bona acceptació de públic. Es va convidar, entre altres, Ravi Shankar (Índia), Miriam Makeba (Sud-àfrica) i els Dervitxos Giròvags de Damasc. Deixem constància que l'any 1999 va actuar la soprano Barbara Hendricks.

Projecció a la plaça de la Vila de la pel·lícula *El cuirassat Potemkin*, amb la interpretació musical de Czech National Symphony, l'estiu de 2009. Foto Centre de Documentació del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter.

Ernest Lluch i Martin va col·laborar amb el Festival en la recerca d'obres interessants que havien quedat oblidades en arxius. L'any 2000, el seu assassinat va truncar una vida fructífera en molts camps. El Festival de Torroella organitza des del 2001 un concert anual a la seva memòria, reforçant preferentment la programació de música barroca amb la presència dels millors intèrprets. En el XXè Festival va actuar l'Europa Galante, dirigida per Fabio Biondi.

L'any 2002 el Festival va encetar la modalitat de l'artista convidat a fi d'arribar a un més gran coneixement de les característiques interpretatives de músics destacats. El primer any, la convidada va ser la violinista Viktoria Mullova; el 2003 el violoncel·lista Mischa Maisky; el 2004 el flautista i director Giovanni Antonini.

El 2005 va destacar la producció de l'òpera *L'Orfeo* de Monteverdi, en versió concert. El Festival de 2006 va oferir 24 concerts, amb la presentació de l'Orquestra Històrica del Festival de Torroella de Montgrí. El de 2007 amb un total de 27 concerts, va tenir el pianista Piotr Anderszewski com a convidat i va inaugurar-lo l'oratori militar *Juditha Triumphans* de Vivaldi. La crisi econòmica va afectar el Festival que, a més dels ingressos per la venda d'entrades, rep partides pressupostàries de diverses administracions i el

patrocini d'empreses. Els concerts van reduir-se en nombre, però la qualitat es va mantenir intacta. El 2009 va tenir de convidada la soprano Núria Rial i el Festival va introduir la novetat de fer-se present a altres poblacions: l'Estartit, Bellcaire i Verges. La celebració del 30è Festival, l'any 2010, va tenir l'Accademia Bizantina, dirigida per Ottavio Dantone, com a convidada. Del 2011 destaquem la presència del pianista Grigory Sokolov i la projecció de la pel·lícula *La Passion de Jeanne d'Arc* (França, 1928), amb música de Bronius Kutavicius, que va ser interpretada en viu per la Berg Chamber Orchestra, dirigida per Peter Urábel. A més, aquest any va estar present la mezzosoprano Magdalena Kozena, acompanyada pel pianista Yefim Bronfman.

Concert celebrat a l'església l'any 2010. Actuació de la soprano Sandrine Piau i l'Accademia Bizantina, sota la direcció d'Ottavio Dantone. Foto Centre de Documentació del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter.

L'edició de l'any 2012 va comptar, entre d'altres, amb la presència de Josep Colom, pianista; del director Giovanni Antonini al capdavant d'Il Giardino Armonico; de nou, la violinista Viktoria Mullova i la soprano Julia Lezhneva que, acompanyada del pianista Michael Antonenko, va cloure el Festival. Per l'octubre d'aquest mateix any, Montse Faura es va fer càrrec de la direcció del Festival substituint Josep Lloret, que va seguir com a president de Joventuts Musicals de Torroella de Montgrí. L'Espai Ter havia estat inaugurat per la Fira de 2011, però va ser a partir de 2013 quan va quedar ultimada com a auditori. Fora, doncs, del període que inclou aquest estudi, deixem constància de la darrera de les grans infraestructures culturals que la vila necessitava per seguir oferint tot tipus d'espectacles amb garanties.

La música ha donat possibilitat d'escoltar compositors i intèrprets torroellencs. El desembre de 2005 va debutar l'Orquestra de Cambra de Torroella de Montgrí. El 2 de desembre de 2006 es va estrenar l'opereta del polifacètic artista Joan Fuster i Gimpera *El mite de l'Empordà*. El Festival de

Música ha estrenat i interpretat algunes obres del compositor resident a Torroella, Eduardo Rincón. El tenora torroellenc Jordi Molina Membrives ha merescut diversos reconeixements, destaquem el de l'any 2011: el Premi Nacional Agustí Borgunyó, per la seva trajectòria com a intèrpret i compositor, per la seva recerca de noves sonoritats i per la internacionalització de la tenora. En Jordi Molina va participa a la Fira del Llibre de Frankfurt el mes d'octubre de 2007 i ha portat el so de la tenora a nombrosos països.

L'any 1984, del 21 al 28 d'abril, es va celebrar el centenari de la Coblà Montgrins, la més antiga de Catalunya. Els actes més destacats van ser una exposició, una placa commemorativa a la plaça, festa d'homenatge amb recital de Pepita Bruguera, acompanyada al piano per Frederic Coll, una conferència de Lluís Albert, audicions de sardanes i un dinar de germanor. Es va inaugurar un monument al passeig de Catalunya d'Emília Xargay. Va haver-hi balls, actes a la Llar de Jubilats i recital de poesia. La celebració dels 125 anys dels Montgrins va ser ocasió per rememorar la llarga història gloriosa de la cobla-orquestra. Els actes organitzats per aquest aniversari van ser variats: desplaçament de la cobla a les illes Medes, a Montserrat, a la plaça d'Orient de Madrid i l'acte principal va tenir lloc a Torroella el 8 de desembre de 2009.

El Museu de la Mediterrània va ser l'escenari de la primera edició de les jornades de cultura viva, dedicades a la recerca i la música. A la vegada, es van celebrar anualment les Trobades de Música Mediterrània, amb la música convidada procedent de diversos països. Es realitzen tallers, demostracions de danses i concerts. En els anys noranta del segle passat es van organitzar diferents edicions de Torroella a escena, un cicle que combinava la música i el teatre. Per altra part, l'ajuntament s'acull al programa de la Generalitat "Ressons", obert a diferents músiques, per posar l'accent en el jazz.

El Cor Parroquial el dirigia Josep Gispert, tenora, i el jove Salvador Comalada l'acompanyava amb l'orgue. Aquest cor es va anar ampliant amb cantaires d'altres formacions torroellenques, com la coral del Casal del Montgrí, el grup d'havaneres Cantem i d'altres. El 1986 va adoptar el nom de Coral Anselm Viola. Des dels seus orígens ha estat una coral molt activa que ha fet concerts tant a la vila com a altres poblacions. L'any 1992 va ser acceptada com a membres de ple dret de la Federació Catalana d'Entitats Corals. Amb el temps ha anat ampliant el repertori depassant els temes religiosos per interpretar-ne de clàssics i populars. Les seves actuacions més populars tenen lloc per Nadal a l'església parroquial; a l'estiu a plaça s'han vist espectacles molt aplaudits, per citar-ne només alguns: *Carmina Burana* (junt amb altres corals), *Terra de vent* sobre músiques i cançons de

l'Empordà, *Polifonia europea del renaixement* o un sobre música i cançons de Lluís Llach. Els seus directors han estat Josep Gispert, Salvador Comalada, Josep Lluís Rabassó, Joaquim de la Cuesta, Jordi Molina, Ramon Manent i M. José Toledano. Els Cantaires del Montgrí han estat un grup present a moltes vetllades i la Pepita Bruguera, acompanyada al piano per en Frederic Coll, ha seguit entusiasmant els seus incondicionals seguidors. Cantants com Mariona Font, Cèlia Pallí i Rosa Pou són veus, cadascuna dins la seva modalitat, que han demostrat una qualitat interpretativa elevada. Cal mencionar la tasca de la Coral del Recer, dirigida actualment per Eduard Font. Deixem constància que s'han celebrat diversos recitals, alguns protagonitzats per en Tero de l'Escala.

L'any 1981 es va fundar l'Agrupació Sardanista Continuïtat per ensenyar a ballar sardanes. Amb el temps ha anat ampliant els seus objectius i ha esdevingut un dels esbarts més importants del país. El 1989 es va crear la secció de dansa i l'any 1994 va estrenar el primer espectacle *Trencats i seguits* que representava l'evolució de la sardana. S'han fet més de 50 representacions de l'espectacle. Altres obres estrenades: *La punyalada*; *Torroella 1900*; *25 anys de Continuïtat*; *Fills del mar*; *El flautista del Montgrí* i *Inaudit, Vicenç Bou*. Ens han visitat grups d'altres poblacions com l'Esbart Dansaire de Rubí i l'Esbart Marboleny. El ballet va estar present esporàdicament gràcies a les demostracions d'alumnes de l'escola de Montserrat Rossell.

Torroella no oblida els seus músics. El juny de 2002 es va descobrir una placa al convent dels Agustins per recordar Salvador Dabau, mestre i músic. El Centre de Documentació del Museu de la Mediterrània té cura de recollir manifestacions de personatges històrics de les cobles-orquestres. Fins avui s'han entrevistat 19 persones i s'han editat 4 audiovisuals. Cada any s'organitzen taules rodones per parlar del tema.

Lletres i conferències, cursos i jornades. Exposicions

Acabada la dictadura, moltes persones es van trobar que no sabien escriure la seva llengua materna. L'escola no els havia sabut transmetre la llengua dels pares, avis, besavis..., ni el nom dels arbres del paisatge, ni la varietat dels ocells que volen pel nostre firmament. Es desconeixia la nostra història i ignorava la geografia propera. Quan es va perdre la por al franquisme, es va despertar un interès per aprendre la llengua catalana, per saber els nostres orígens i el motiu pel qual s'amagaven els nostres morts. En els anys setanta i vuitanta, la inquietud d'aprendre es va traduir en una bona resposta d'assistència a les propostes de l'ajuntament per arribar a la

normalització. Els primers cursos de llengua, els més sol·licitats, van anar a càrrec d'Albert Bou i Roser Benet. La Comissió per la Normalització de l'Ús del Català de Torroella, després Oficina de Català del Consorci per a la Normalització Lingüística, va portar una bona activitat cultural dirigida a normalitzar el català amb concursos fotogràfics, l'edició d'una revista i col·laborant en l'organització de la Setmana de Sant Jordi, a més dels objectius específics de formació, assessorament i correcció.

Com una mostra de l'alta activitat de conferències, detallem només algunes dels primers anys del cicle que tracta aquest article. Dins dels actes d'una trobada occitano-catalana promoguda pel Casal del Montgrí, el mes de febrer del 1979, Robert Lafont, prestigiós historiador de la Universitat de Montpeller, va impartir una conferència i, sobre el mateix tema, l'any següent, ho va fer Enric Garriga. Les festes de Sant Jordi han propiciat l'organització de nombroses conferències, com les de l'any 1979, per Montserrat Roig, Josep Maria Muntaner i Pasqual i Maria Àngels Anglada. El mes de setembre Joan Baguer i Joan Lima van parlar del perill nuclear. L'Associació de Pares d'Alumnes del Col·legi Guillem de Montgrí va fer possible escoltar especialistes en el tema educatiu com les de Josep Pereña, Maria Dolors Volta, Josep Maria Petit, Folch i Camarasa, Ramon Casadevall i Lluís Cabero. L'Associació de Pares del Col·legi Sant Miquel va fer possible escoltar nombrosos conferenciants, entre ells, José Luis Morales, que va parlar sobre "Les drogues" i Pau López Castellote sobre educació.

Enriqueta Pons i Eudald Carbonell exposaven sovint les seves recerques arqueològiques. Salomó Marquès va tractar l'educació amb motiu de l'Any Internacional de l'Infant; Lluís Albert va tractar de Pere Rigau *Barretó*. Joan Busquets i Puigbert, sobre "La construcció de Catalunya". Es va donar un cicle de conferències d'història local a càrrec d'Enriqueta Pons i Jaume Marquès. Joan Torras i Culubret va tornar a reflexionar sobre el problema social de les drogues. Va merèixer molt d'interès una taula rodona per debatre les prospeccions petrolíferes a la Costa Brava. El cicle sobre les illes Medes amb projeccions de J.M. Llenas i Miquel Sans va ser seguit per un públic nombrós. El curs 1980-1981 l'ajuntament va posar en funcionament l'escola d'adults, que ha anat creixent amb el temps i ha sabut organitzar tota mena d'activitats culturals paral·leles a la seva funció educativa. En aquest mateix curs, l'ajuntament va oferir un curs d'Història de Catalunya, que va tenir un bon nombre de seguidors. La biblioteca de la Caixa va organitzar diversos actes culturals.

En el curs 1980-1981 destaquem les aportacions de Pantaleó Lluell i Lluís Reixach amb el títol: "Problemàtica actual del bestiar boví". Eduard Vinyamata: "Euskadi avui" i projecció de documentals sobre el tema

d'Antoni Martí. Josep Pereña sobre prospectiva. Josep Maria Figueres: "La premsa catalana". Josep Marquès: "Esglésies romàniques del Baix Empordà". Diverses conferències sobre educació al Col·legi Sant Miquel, una d'elles per Octavi Fullat: "L'home, és valuós?", mentre en el Col·legi Guillem s'organitzaven actes dedicats a l'educació. El 1982 van tenir una bona resposta les conferències: "Les batalles del Ter", a càrrec de Narcís-Jordi Aragó, i "La fauna vertebrada de les Medes", que va impartir Jordi Sargatal.

El novembre de 1982 es va organitzar un homenatge a la memòria del pedagog i geògraf Pere Blasi i Maranges, l'acte central tingué lloc a la recent inaugurada sala d'actes de la Caixa de Pensions. La presidència la formaren Josep Pereña i Josefina Blasi, gendre i filla de l'homenatjat; el president del Parlament de Catalunya, Heribert Barrera; l'alcalde Albert Bou i Joan Radressa, president del Casal, entitat organitzadora de l'homenatge. Per acabar l'acte, Pepita Bruguera, acompanyada per Lluís Albert, oferí un recital de cançons catalanes. A la casa on visqué Pere Blasi va ser descoberta una làpida commemorativa i es va inaugurar una exposició a la Capella de Sant Antoni. També es va editar un butlletí amb diversos escrits que glosaven la figura de l'il·lustre educador.

Un nou homenatge al mestre Pere Blasi, a Can Quintana, el desembre de 2011. Foto Centre de Documentació del Montgrí, Illes Medes i el Baix Ter.

Posteriorment, Torroella va anar seguint convidant persones destacades en alguna branca del saber, com va ser el 1983 amb en Francesc Vicens, que va tractar sobre art i política. El 1984 es va organitzar un curs sobre l'art romànic a Catalunya i a l'Empordà a cura de Joan Badia i Homs. El poeta

Joan Maria Puigvert va fer una conferència amb motiu de la celebració del desè aniversari del Casal. Es van organitzar concursos anuals de poesia i contes per les festes de Sant Jordi. Hi hagué un recital de poesia que va fer, amb molt d'èxit, Núria Candela. Les conferències van anar augmentant i l'any 1985 van arribar a 25 i van haver-hi 6 presentacions de llibres i aquest ritme es va mantenir en els propers anys. A més, es van organitzar jornades com les dedicades a l'estudi del Montgrí i les Medes de l'any 1990 o les d'arqueologia de les comarques de Girona. També cursos, com el de literatura catalana a càrrec de Miquel Bofill, o el de 1995 sobre història. A la segona meitat dels noranta, Àngel Ros va impartir diverses vegades cursos de filosofia i ètica. La Caixa va organitzar un acte de poesia i música "Viatges imaginaris de Mercè Rodoreda". El Casal va anar convocant concursos de treballs de recerca. A les dècades dels anys vuitanta i noranta van néixer associacions més especialitzades que agafaren el relleu a la generalista del Casal del Montgrí. La Comissió de Solidaritat Nord-Sud va tenir cura de fer arribar notícies, campanyes i idees en defensa dels drets dels pobles, com la campanya del deute extern. Les Xibeques del Cau han estat molt actives, particularment pels volts del 8 de març, Dia de la Dona Treballadora.

Exposició "Josep Mundet, present en el Montgrí", setembre de 2009. Foto Centre de Documentació del Montgrí, Illes Medes i el Baix Ter.

A partir de l'any 2004 destaquem les Jornades anuals Ernest Lluch per debatre diferents temes a partir de conferències i una taula rodona final. Han intervingut persones expertes com Jordi Pujol, Josep Ramoneda, José Antonio Marina, Ramon Folch i així fins a un llarg llistat. A la vegada, des de

L'any 2006 s'organitzen les Jornades de Política Internacional amb assistència d'especialistes en la matèria i coordinades per l'economista Xavier Ferrer i pel periodista Josep Martinoy.

L'any 2003 es va formar el Col·lectiu Veus, del qual Inés Gumà i Ricard Julià n'han esdevingut els membres més actius. Ha ofert diverses vetllades poètiques molt celebrades. Entre els anys 2008 i 2012, l'ajuntament va organitzar el Premi Càlam de Narrativa Breu.

Les presentacions de llibres van augmentar considerablement i moltes d'elles organitzades per la Llibreria El Cucut. El mes d'abril de 2012, en el 25è aniversari d'aquesta llibreria, es va celebrar un berenar literari amb la participació d'escriptors, un acte que ha tingut continuïtat. Es va institucionalitzar la presentació anual del LLIBRE DE LA FESTA MAJOR. Durant anys es va presentar l'Agenda Llatinoamericana. El desembre de 2006 va aparèixer el número 0 de la revista *Emporion*, 3a època. La revista que havia nascut el 1915 i que va sofrir interrupcions, tornava a sortir en format digital.

A partir de 1979 s'han publicat més llibres i articles sobre Torroella que en la resta del temps anteriors a aquest any. Tenim a disposició una bibliografia de temes relacionats amb el municipi editada en dos volums, però acaba l'any 1989 i és necessària la seva actualització. El Centre de Documentació i la Biblioteca Pere Blasi disposen d'exemplars que s'han publicat per iniciativa de l'ajuntament, del Museu del Montgrí i del Baix Ter, de fundacions privades o per editorials. Del 2003 al 2005 va tenir vida l'entitat

Integrants del grup teatral La Carota. Foto Centre de Documentació del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter.

Averaç, amb activitat notable, conferències i l'edició d'una revista. Per sort, es fa impossible detallar aquí la producció literària dels darrers anys. Remarquem, però, que Torroella té novel·listes consolidats com Vicenç Pagès, autor d'*Els jugadors de whist* i *Dies de frontera*, que ha merescut el Premi Sant Jordi. Mercè Font és l'autora de la novel·la amb més protagonisme torroellenc, *L'ajudant del metge*. Josep Fuster va debutar amb la novel·la *El missatger* i Javier Zuloaga s'ha convertit en un novel·lista prolífic, amb l'edició de quatre obres.

Deixem constància d'una activitat que hom no sap mai si classificar com a esport, joc o cultura: els escacs. L'any 1972 es va constituir el Club d'Escacs, que ha obtingut notables resultats (va obtenir el campionat provincial) i s'ha consolidat com un dels clubs de més solera de Catalunya.

Teatre

El teatre ha estat present a Torroella, però de manera irregular. La principal dificultat per quallar una companyia estable i un públic que li doni suport, és la carència d'un local apropiat. Ara, amb l'Auditori Teatre Espai Ter, ben adaptat per escoltar-hi concerts, és urgent disposar de les necessàries millores per consolidar la presència de teatre a la vila.

Els anys vuitanta van ser fructífers amb la formació del grup local La Carota, que va donar vida a representacions d'èxit i, a la vegada, va propiciar un ambient per convidar companyies foranes. El grup es va beneficiar de l'aportació de Dolça Vilallonga, que havia acabat els estudis a l'Institut del Teatre i va dirigir les dues primeres obres. El primer muntatge del grup La Carota va ser *Poti-poti* (la Dolça Vilallonga, a més de la direcció, en va fer el guió basat en obres de Guimerà, Calders, Rodoreda...), que va obtenir un premi de La Mostra de Teatre de les Comarques Gironines i va permetre representar l'obra a vint poblacions. *Visca els astres* va ser la segona obra, després va seguir *Plou sobre mullat*, dirigida per Ernest Díez. El mes de maig de l'any 2000 La Carota va celebrar el seu 20è aniversari i amb aquest motiu va portar l'espectacle *Paràsitum* dels Gog i Magog. Del grup La Carota en sortiren joves que es van professionalitzar, és el cas de Joan Massot (Joan Massotkleiner), Pep Vila, Carles Xuriguera i Maria Àngels Capell. Pep Vila va dirigir *Coses de la vida*, *Glasgow*, *Cara i creu* que va obtenir premis, i *Zic, zac, zuc*, amb més de 40 actuacions. L'any 1996 David Casadellà va dirigir *Pasifataurea*. Més tard, l'any 1998, Maria Àngels Capell va tenir cura de la direcció i el 1999 es va estrenar l'espectacle infantil *De tú depèn*.

Es va formar un caliu que va facilitar la presència d'altres companyies. Durant el curs 1979-1980 es va representar: *Frank Vè*, *opereta d'una Banca*

privada, per part del Grup La Gespa de Palamós; *Aterratge forçós*, a cura del grup Focus de Terrassa; *Els animals empestats*, a càrrec del grup Colax, de l'Institut de Palafrugell, i *Ricard III* de Shakespeare, per Interatretx. El grup de teatre Orfeó de Sants va interpretar *Rat, rat, rat, què hi fas dins el forat?* L'any 1980 es van veure quatre representacions: *Hop sinyor*, pel TEI Sant Marçal; *A porta tancada* de Sartre que va interpretar el grup Xixanet; *La més forta i amor matern*, pel Taller de Teatre, i *La mosqueta*, pel grup Espontani. El 1981 el Grup Artístic de Castelló d'Empúries va interpretar *El Ferrer de Tall*, de Frederic Soler (Pitarra). El 1981-1982 un grup d'estudiants de Palafrugell va representar *Els Pastorets*. S'escenifiquen poemes de García Lorca. *La finestreta*, a càrrec del Teatre d'Art de Banyoles. Al Víctor i Dolça Vilallonga: *Girona-Hollywood*. *El drac Andreu* del Taller Gironí de Teatre Català. El 1983 el grup de teatre d'Ullà Els Cugots van representar *Un polític supersticiós*, la direcció anava a càrrec dels torroellencs Joan Massot i Margarita Massot. El 1983 es van veure *Si vols viure un gran amor*, pel Talleret de Salt; *Retaule d'amor i mort*, *L'escorial* i *L'estrany genet*, pel TEI de Sant Marçal; *La peixatera*, per Al Víctor i la Xus. Aquest any Dolça Vilallonga va oferir un curs de teatre. El 1984 actuaren el Talleret de Salt, Pimpinella i Tei de Sant Marçal. El 1985 es van veure altres obres per les companyies Pimpinella, Teatre d'Art de Banyoles, Tei de Sant Marçal i Els Cugots d'Ullà.

En el curs 1986-1987 es van representar un total de 20 obres, repartides en diversos cicles: teatre estiu i teatre breu. Es va fer un homenatge a Miguel de Unamuno, Federico García Lorca i Ramón del Valle-Inclán. A partir del curs 1987-1988 el teatre es fa més escàs, tot i que van actuar companyies com Curial, la Genial, el Centre Dramàtic del Vallès, la Tramoia, Recer Argent Viu, Pimpinella, etc. Durant el curs 1995-1996, gràcies a la campanya Torroella a escena, iniciada a finals dels vuitanta, el teatre va augmentar la seva presència amb *Les Troyens*, *Elan Teatre*, *Chicos Mambo Show*, *Mal Pelo Dansa*, *Chapertons*, *Teiatru* i *La Genial*. La campanya va continuar en els cursos següents i també s'inicià el Teatre a les Escoles, que portà a Torroella: Toni Albà, Centre de Titelles de Lleida, Tac Teatre, Marcel Gros, The Chanclettes, Carmelo Salazar, Óscar Dasí, l'Acadèmica Palanca, Jordi Bertran, Sergi López, Roseland, Xus Estruch, Cesc Serrat, Al Alimón Teatre, L'Estaquirot, Roseland, Boni and Caroli, Titelles Boca Rica i Pep Bou. Darreument, aquesta mostra s'ha completat i, a més de teatre, s'ha donat pas a la música i a la dansa.

L'any 2000 Dolça Vilallonga i Eduardo Rincón van crear el Teatre Musical del Montgrí amb funcions estables de titelles i marionetes fins a l'any 2005. Es van representar les obres *El circ de la lluna*, *L'amor de lluny*, *Contes de Nadal*, *Contes polítics*, i les adaptacions clàssiques *L'ocell de foc*, *La flauta màgica*, *El gall d'or*, *L'or del Rhin* i *La valquíria*.

L'any 2000 la campanya de teatre va aconseguir posar en escena 11 obres. Ve Teatre de Guerrilla, amb el torroellenc Carles Xuriguera. El gener de 2006 començava la I Mostra de Teatre amateur organitzada per l'Associació de Teatre Medes Montgrí. La Mostra de Teatre dels estudiants va tenir lloc el mes d'abril 2006. La companyia Els Esperrucats de Gualta han portat als escenaris de Torroella obres que han despertat interès: *Pere I*, de Salvador Tarradas; *Bon Nadal, senyor Scrooge*, de Charles Dickens, *L'avar* i *El malalt imaginari*, de Molière, i *Molta fressa i poca endreça*, de Shakespeare. La companyia Teló Esquinçat és la més recent de les agrupacions teatrals torroellenques. Ha representat dues obres d'Eduard Batlle: *Per la mort de Déu* i *Per la ment*. Aquesta companyia ha fet diverses representacions a escenaris de les nostres comarques, sempre amb èxit.

Representació de l'obra *Per la mort de Déu*, pel grup teatral "Teló esquinçat". Foto Centre de Documentació del Montgrí, Illes Medes i Baix Ter.

Cinema

El 12 d'octubre de 1985, al cap de pocs dies de la compra del Cinema Montgrí per part de l'ajuntament, s'oferien al públic la projecció de *La dona de vermell* i *Beat street*. Així ha continuat fins als nostres dies gràcies a la gestió, primer d'un patronat municipal i actualment pel Cine Club Torroellenc. S'han fet sempre diverses sessions, concentrades en els caps de setmana, i les pel·lícules arriben puntualment, s'estrenen al mateix temps que a les grans ciutats. A tall de curiositat, deixem constància que les pel·lícules de més èxit han estat les següents: *Titanic* (any 1998) amb 3.804 espectadors; *El rey León* (1995) amb 2.003 i *Mamma mia* (2008) amb 1.661. Els anys amb més afluència de públic han estat el 1998 amb un total de 31.326 espectadors; el 1988 amb 29.711 i el 1996 amb 29.179. (Per a més detalls podeu consultar l'article de Jordi Bellapart: "25 anys de cinema

municipal” al LLIBRE DE LA FESTA MAJOR de 2010.) El Cinema Montgrí, a més, ha fet una gran tasca social en dedicar part dels seus esforços a projectar pel·lícules dirigides a un públic infantil.

El Cine Club Torroellenc va seguir projectant quinzenalment cinema de qualitat i també sessions especials de cinema català o de cinema còmic. L'any 1983 la Generalitat de Catalunya li va concedir el premi al millor cineclub de Catalunya. Amb una assistència anual d'unes 2.000 persones, el Cine Club Torroellenc permet veure pel·lícules de molta qualitat. El 4 de maig de 2008, Jordi Bellapart i Joaquim Baquer van ser reconeguts pel Cine Club 8 i Mig de Cassà de la Selva, amb el premi Domènec Torrent i Gelma, per la seva tasca.

Actors de la pel·lícula *Costa Brava*, a l'Estartit. Foto Centre de Documentació del Montgrí, Illes Medes i Baix Ter.

El Cinema Montgrí ha guanyat en comoditat i és un dels cinemes més ben cuidats. Ara mateix s'ha passat de projectar mitjançant la clàssica cinta amb fotogrames per un sistema digital, un disc llegit per ordinador. Al marge de les projeccions habituals dels caps de setmana i les organitzades pel Cine Club, trobem periòdicament sessions dedicades a documentals, cinema amateur, etc. Destaquem algunes d'aquestes programacions. Organitzat pel Casal del Montgrí, l'any 1980 es van veure documentals sobre energies. El 1981: *Catalans universals*. El 1983: *Els nostres boscos*, *Visions de l'Alt Empordà* i *La vall dels gavians*, realitzada per Joaquim Arpí, amb guió de Genís Monjé i amb les veus de Joan Massot i Margarida Massot. El 2000 es projecta la pel·lícula *El campaner* i el vídeo documental dels vint anys de La Carota. Tenen molt bona acollida les pel·lícules de Jordi Bellapart: *L'empremta d'una il·lusió*; *Els bons homes*; *Masos i masovers*;

Pilarín, homenatge; Els caus del Montgrí; El Baix Ter, aigua, terra, vida; Els masos d'en Robert; Camí de cavalls i El mestre, el capellà i una munió de torroellencs; Sons d'Àfrica. També les pel·lícules d'Antoni Martí són sempre esperades. L'any 2007 es van estrenar els curts: *Les filles del vent, Costa Brava i La mirada del viatger*, amb textos de Narcís-Jordi Aragó. A l'octubre 2011 s'organitza la Nit de curtmetratges. Són molt celebrades les sessions cinematogràfiques d'estiu als jardins de Can Quintana.

L'Estartit

A l'Estartit s'han incrementat considerablement els actes culturals des que l'ajuntament va disposar de locals apropiats. El 1986 la seu de l'Oficina Municipal de Turisme a l'Estartit es va arranjar com a Biblioteca Municipal, després la biblioteca va passar al carrer de l'Església. El mes de febrer de 1990 el Ple de l'ajuntament va aprovar la permuta de les finques cedides en concepte del 10% d'aprofitament mitjà de la urbanització La Pletera per la finca El Català. En aquest antic hotel es van ubicar-hi els serveis culturals i socials, com l'Aula Natura a partir de 1991. Posteriorment, l'any 2006, l'ajuntament va vendre El Català. El 22 d'octubre de 2000 es va inaugurar la sala polivalent de la població que va permetre disposar d'un espai més adequat per a usos lúdics i culturals. Les actuacions a l'aire lliure majoritàriament s'han dut a terme a la plaça de la Llevantina, remodelada l'any 2010, on s'han fet havaneres, balls, festivals de música, activitats esportives i fires comercials.

L'escola El Portitxol ha estat un focus cultural des d'on s'han dinamitzat activitats des de primera hora, per exemple organitzant actes i exposicions, com la filatèlica del curs 1979-1980. L'any 1987 s'estableix el I Concurs de Dibuix i Pintura, que tindrà continuïtat.

A partir de 1980 es recupera la celebració de la tradicional Festa de Santa Llúcia, la iniciativa va ser de la Comissió de Festes de l'Estartit, formada per un grup d'estartidencs que havien renovat la Festa Major de Santa Anna. Des del 2007 s'edita el *Llibre de la Festa de Santa Llúcia*, impulsat per un consell de redacció que procura recollir articles d'interès relacionats amb la cultura, les tradicions i la gent de l'Estartit.

El Consell Municipal de l'Estartit, constituït l'any 2002, va iniciar un programa d'activitats culturals que no ha fet més que millorar l'oferta en disposar de més pressupost i de personal per gestionar activitats. A la vegada, noves entitats han anat reforçant la programació d'actes culturals i festius. L'any 1995 es va constituir la colla geganera Xiscu i Remei i l'any 1996 es van batejar els gegants que representen un pescador i una

pescadora, ell amb un salabret i ella amb una cofa de peix. L'any 1999 es va constituir l'Associació de Jubilats Bell Racó de l'Estartit, la seva seu està situada a peu de la platgeta i amb vistes a les illes Medes. El mateix any va iniciar les seves activitats la coral Els Passerells, que habitualment participa desinteressadament en totes les manifestacions d'entitats. L'Associació de Joves The Salats per Torroella i l'Estartit va néixer l'any 2011 i aglutina un grup de joves que organitza activitats culturals i d'esport.

Va ser molt celebrada la conferència de l'astronauta Pedro Luque, el 30 de juliol de 1999, dirigida a nois i noies de l'Estartit que participaven en un camp marí a les illes Medes. L'any 1981 es va publicar el llibre *Cases i gent de l'Estartit*, de Marcel·lí Audivert, i l'any 2000 es va reeditar *L'Estartit i les Medes*, del mateix autor. Una altra monografia d'interès va ser el llibre de Miquel Graells, *Imatges i records*.

S'han programat exposicions a la Sala del Consell Municipal de manera regular durant tot l'any. S'han vist mostres dedicades a artistes locals: Josep Mundet i Tarrés, Miquel Graells, Marc Alós, Anna Maria Pla, Manel Gil, Olga Massaguer, Anna Burgués, Joana Trill, etc., i des de 2001, per Santa Llúcia es pot veure la Mostra d'Art Local amb la participació de diversos artistes. Des de 1981 s'han fet repetits concursos fotogràfics, alguns organitzats pel Club Nàutic. L'Estartit ha estat seu del campionat d'Espanya de fotografia submarina. Des de 2003 les competicions fotogràfiques i exposicions es coneixen amb el nom de MIMA (Medes Imatge i Medi Ambient) i l'any 2005 va organitzar el Mundial de Fotografia Submarina a l'Estartit. Unes altres exposicions fotogràfiques són les del concurs naturalista i les dels Amics de la Fotografia, amb fotografies pròpies. Aquesta associació té cura de la biennal Festival Mirades. Són freqüents les mostres de caire tradicional: col·leccionisme, caganers, cotxes, trens i altres maquinaris a escala. S'han vist exposicions de temàtica històrica en relació amb la pesca i la tradició marinera de l'Estartit. Des de fa deu anys, té èxit una exposició sobre els pirates que són cedides per diversos museus o bé són de producció pròpia.

El teatre ha estat present gràcies particularment a les iniciatives de l'Associació de Teatre Medes-Montgrí, impulsada per en Narcís Coll i en Josep Ferrer, que va constituir el grup Penjats pel Teatre. A partir de 2004, entre obres teatrals i lectures de poesia, aquest grup va posar en escena una vintena d'espectacles. Algunes obres han estat representades en diferents poblacions, com és el cas de *Perruqueria de senyores*, *Blanca, vídua d'un viu* i *Diner molt negre*. L'Associació ha facilitat l'arribada de companyies foranes gràcies a la Mostra de Teatre de Torroella de Montgrí-Estartit. L'Associació va organitzar un taller de teatre infantil com la del

grup La Sínia, que va representar *L'autèntic amic*, l'any 1985. L'any 1987 es veu l'obra *Joguem?*, a l'envelat, per Santa Llúcia. El 1988, el Talleret de Salt, a l'envelat, *Amants i altres estranys*. El 1990 es va veure l'obra *El fabricant de fil* de Paco Martínez Soria.

I Trobada de reserves marines de la Mediterrània Occidental. Foto Centre de Documentació del Montgrí, Illes Medes i Baix Ter.

El 2012 es va iniciar un projecte de recuperació de la memòria històrica dels pescadors de l'Estartit que porta el nom "La Llongada-l'Estartit, memòria viva d'un poble pescador", amb la col·laboració del Museu de la Mediterrània, el Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter, la Confraria de Pescadors i el Consell Municipal de l'Estartit. S'han enllestit entrevistes a pescadors, s'han transcrit i exposat per donar a conèixer la pesca artesanal.

L'Orquestra de Cambra de l'Empordà ha fet acte de presència en nombroses ocasions per oferir concerts en el marc de l'església de Santa Anna. Aquesta formació ha comptat amb un públic fidel en cadascuna de les seves variades actuacions. L'any 1992 va actuar el Cor Filharmonia de Girona. Així mateix, hi ha hagut actuacions de la Coral Anselm Viola. Pepita Bruguera i Frederic Coll van actuar en un celebrat recital. El 1990 es va sentir la Coral Ideal de Clavé i, més tard, la Coral Passarells. Sovint s'ha vist dansa, com les de l'Esbart Marboleny o danses típiques alemanyes.

Els espais públics s'han vist millorats amb la incorporació de sengles escultures. L'any 2004, la rotonda d'entrada a l'Estartit es va enriquir amb la presència de l'escultura de l'artista gallec Leandro Seixas. L'agost de 2010 i en el marc de la celebració de les Jornades Gastronòmiques de la Clova, es va inaugurar un monument a les gavines a la nova plaça de la

Llevantina. A la tardor del mateix any, a la plaça del port, va quedar instal·lada l'obra *Peixos*, totes dues obres són de Marc Alós.

Colofó

Qui hagi resseguit aquest resum de la cultura a Torroella en els últims llibres de la Festa Major haurà comprovat que no és debades que Torroella ha merescut el reconeixement de capitalitat cultural del Baix Empordà. O la capital interior d'aquesta comarca, tal com ens qualifica en Gerard Prohías en un número de l'any 2014 de la *Revista de Girona*. Aquest autor fa un judici molt positiu de la Torroella cultural i acaba l'escrit així: "Les coses mai no són perquè sí i, en el seu ADN municipal, Torroella hi porta de temps la cultura adherida a les cèl·lules. La seva marca simbòlica ens parla de música culta, de cine, de jazz... i catalitza tota l'activitat cultural d'aquells que es mouen a l'ombra del Montgrí i s'escampen per la plana. I sí, a tot això, l'Espai Ter hi suma un innegable valor afegit." Paraules escrites per un observador qualificat i que confirmen l'opinió general. És cert, Torroella va iniciar un camí singular l'any 1912, amb la fundació de l'Ateneu Montgrí, i just un segle després va quedar inaugurat l'Auditori Teatre Espai Ter, el darrer espai que mancava per exercir correctament les manifestacions culturals. Cultura exigeix participació, diàleg i debat. El nostre ADN, que Prohías i tants altres han descobert, és fruit de l'esforç individual i col·lectiu, d'associacions i institucions que han mantingut la fe en la cultura com el millor antídote contra la barbàrie i la més certa via per enfortir la xarxa social i el gaudi. És imprescindible reflexionar per encertar les noves maneres de crear, programar i difondre la cultura.